

3. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV // ВВР України. – 1999. – № 20. – Ст. 190.
4. Про державну службу в Україні : Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-XI // Вісн. держ. служби України. – 1995 – № 1 – С. 1.
5. Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування : постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2010 р. № 564 // Офіц. вісн. України. – 2010 р. – № 5. – С. 43.
6. *Долечек В.* Адміністративна реформа: поліпшення якості і підвищення ефективності державних послуг / В. Долечек // Вісник НАДУ. – 2004. – № 1. – С. 217–224.
7. *Друкер П.* Эффективное принятие решений / [П. Друкер, Д. Хэммонд, Р. Кини, Г. Райфа] ; [пер. с англ.]. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 184 с.
8. *Маматова Т. В.* Управління на основі якості: методологічні засади для органів державного контролю : [монографія] / Т. В. Маматова. – Дніпропетр. : Свідлер А. Л., 2009 – 326 с.
9. Підвищення кваліфікації державних службовців на регіональному рівні : [монографія] / [В. Ф. Золотарьов, О. Ф. Мельников, Б. Г. Савченко та ін.]. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2007. – 192 с.
10. *Сороко В. М.* Діяльність публічної адміністрації з надання послуг українському суспільству : [монографія] / В. М. Сороко, О. Г. Рогожин, А. В. Вишневський. – К., 2007. – 95 с.
11. *Marisson C.* The Fundamen of Risk Measurement / C. Marisson. – N.Y. : John Wiley, 2005. – 482 p.

Надійшла до редколегії 23.12.2011 р.

УДК 354

В. М. ОЛЕЩЕНКО

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ НА ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ В УКРАЇНІ

Проаналізовано становлення і розвиток політичної еліти України та її вплив на формування державної політики в сучасних умовах.

Ключові слова: еліта, політична еліта, політико-управлінська еліта, державна політика, механізми впливу, політична система.

In the article, becoming and development of political elite of Ukraine and its influence is analysed on forming of public policy in modern terms.

Key words: elite, political elite, politically-administrative elite, public policy, mechanisms of influence, political system.

У сучасній Україні, яка активно розбудовує свою державність, нагальним практичним завданням є формування професійної, ефективно діючої, якісної політичної еліти. Його розв'язання досягається в першу чергу запровадженням демократичних процедур та інститутів, насамперед інституту громадянського суспільства, що має забезпечувати широке соціальне представництво в еліті, її своєчасне оновлення, запобігання олігархізації та відчуженню від мас.

Елітні відносини, які стали теоретичним надбанням світової політичної думки, проаналізовано в роботах, авторами яких є такі зарубіжні дослідники: П. Бурдьє, Д. Белл, З. Бжезинський, Дж. Гелбрейт, Ж. Зіллер, М. Доган, Дж. Хіглі, С. Московічі, М. Нарта, Дж. Сарторі, К. Стонер-Уайс, Т. Стюарт, У. Хоффман-Ланге, Т. Дай, Г. Елдрувайт, Л. Лассуел, Л. Едвінсон, М. Мелоун.

Тенденції формування нових еліт в українському суспільстві спонукає все більше вітчизняних і зарубіжних дослідників до поглибленого вивчення окремих аспектів даної проблеми. Зокрема, питання державотворення (як головної умови процесу становлення та розвитку політико-управлінської еліти) в системі наук з державного управління розглядали В. Бакуменко, В. Князев, Ю. Куц, В. Луговий, Н. Нижник, О. Оболенський, І. Розпутенко. Безпосередньо проблеми становлення та розвитку політико-управлінської еліти тією чи іншою мірою висвітлювалася в дослідженнях М. Афанасьєва, Е. Афоніна, Г. Ашина, С. Наумкіної, І. Куколева, О. Куценко, О. Лазоренка, Л. Мандзій, О. Оболонського, М. Михальченка, А. Крестевої, О. Криштанівської. Безпосередньо управлінським аспектам елітних відносин присвячено праці М. Пірен, В. Голуб, С. Серьогіна.

Незважаючи на активізацію дослідницьких зусиль у даному напрямку, проблема становлення і розвитку політико-управлінської еліти, а також її вплив на формування державного управління в Україні потребує подальшого наукового дослідження. Надзвичайно актуальним для суспільства залишається також питання якісних змін, яких набуває політико-управлінська еліта під час суспільної трансформації.

Актуальним завданням для науки “державне управління” є подальші теоретичні й прикладні розробки щодо шляхів переходу від нинішньої кастової, зосередженої майже виключно на власних інтересах еліти, до еліти як сукупності соціальних прошарків, усебічно інтегрованих у суспільство і зорієнтованих на виконання в ньому надзвичайно важливої суспільно-продукуючої функції.

Таким чином, метою статті є визначення шляхів формування сучасної політичної еліти та її вплив на державну політику в Україні.

Реалізація владних повноважень державної політики в кожній країні, незалежно від характеру політичного ладу, здійснюється певною групою людей – елітою. Слово “еліта” у перекладі з французької означає “кращий”, “вибраний”, “відбірний”. Залежно від функцій, які виконує еліта в суспільстві, її поділяють на економічну, господарську, духовно-інтелектуальну, політичну, військову, наукову тощо.

Політична еліта в розвиненому західному суспільстві відзначається порівняно з іншими суспільними верствами волею до влади, професійною політичною освітою, досвідом, високим соціальним походженням, багатством. У сучасних умовах політичної конкуренції зростає насамперед попит на високі професійні, інтелектуальні й моральні якості політичної еліти. Для неї, особливо в закритих суспільствах, характерними можуть бути також аморальність і низький рівень управлінської компетентності. Таку еліту називають квазіелітою.

Сучасне суспільство – складна, організована, динамічна соціальна система, компетентне управління якою є необхідною умовою її ефективного функціонування та розвитку. Одним із основних суб'єктів управління суспільством виступає політико-управлінська еліта. В інформаційних (постіндустріальних) суспільствах самостійність і значущість елітарних кіл стає все більшою. Однак суспільство не має права покладатися на те, що до влади завжди приходять відповідальні й компетентні люди, які можуть конкретно піклуватися про громадян, процвітання Батьківщини і авторитет Української держави [2, с. 2].

Будь-які зовнішні обставини чи статусні зобов'язання урядовців неспроможні так впливати на рішення, які вони приймають, як власні внутрішні переконання й цінності, уявлення про те, що припустимо і що неприпустимо в політиці. Це стосується звичних способів виконання посадових обов'язків, що домінують у політико-адміністративному середовищі норм міжособистісних відносин, напрацьованих упродовж тривалого періоду стандартів і технологій управління, тобто всього, що традиційно відносять до елементів системи цінностей влади й управління.

У сучасній Україні ціннісні орієнтири політичної еліти відображають не лише прогресивні способи державного управління, а й традиції радянського періоду розвитку та навіть досвід інших, більш ранніх етапів вітчизняної історії. Тож не дивно, що в культурно-професійній свідомості політичної еліти практично недоторканими залишилися етичні погляди, що виправдовують наполегливе прагнення керівників до постійного розширення своїх повноважень [11, с. 359].

Сучасні суспільно-політичні процеси, що відбуваються в нашій країні, характер нових викликів і загроз безпеці її внутрішньої та зовнішньої політики дають підстави стверджувати про завершення початкового етапу становлення України як незалежної держави й необхідність вибору і визначення стратегії та тактики її подальшого розвитку [7, с. 50]. Установлені впродовж десятиліть соціальні зв'язки й форми організації соціальної кооперації в суспільстві та політичній практиці в сучасній Україні морально застаріли і не відповідають реаліям сьогодення. Громадськість не в змозі віднайти консенсус щодо вибору майбутнього країни. Партії та їх лідери змагаються в політичному процесі не шляхом представлення програм розвитку суспільства, а через гучне обнародування вад опонентів, а то й просто компроматів.

У зв'язку з цим цілком природним є інтерес суспільства до проблеми нових політичних лідерів, особи керівника-управлінця, його ролі в соціальному

процесі, до закономірностей і особливостей становлення та розвитку тих соціальних прошарків, які беруть участь у підготовці й ухваленні найважливіших владно-управлінських рішень і своїми діями реально впливають на долі людей і країни в цілому [4, с. 190].

Сучасна українська еліта є досить суперечливим суспільним феноменом. Не можна заперечувати ту значну й активну роль, яку відіграли елітні прошарки суспільства на початку становлення України як незалежної держави та формування її базових інституцій. У той же час не можна знімати з еліти відповідальність за прорахунки на цьому шляху: укорінення в Україні соціальної поляризації, корумпованості, відчуженості влади від суспільства. Мотиви особистого збагачення, політичного марнославства, домінування психології тимчасовості стали, на жаль, характерними для поведінки значної частини представників вітчизняної еліти [5, с. 36].

Ключовою проблемою сучасного етапу трансформаційних процесів в українському суспільстві є забезпечення якісних перетворень в елітах. Йдеться як про зміну загальних умов функціонування, так і про впровадження моделі та механізмів, які б сприяли прискоренню оновлення політико-управлінської еліти України. У результаті культура влади української політичної еліти виявляється історично спрямованою на постійне й переважне використання адміністративних важелів влади незалежно від ступеня їх легітимізованості та опосередкованості законом. На жаль, право як управлінська цінність було й залишається за межами функцій елітарної політичної культури [8, с. 63].

На основі досягнень політичної науки, світового та вітчизняного політичного досвіду важливим завданням є аналіз сутності сучасних елітистських концепцій в їх історико-управлінському вимірі як єдино-цілісної системно-релятивної теорії та застосування її до аналізу процесу політичної елітаризації сучасного українського суспільства.

Існуюча політична еліта України сформувалася трьома шляхами: як наслідок добору та розстановки кадрів правлячої до 1991 р. КПРС; активного чи пасивного опору тоталітарно-колоніальним правлінням; як результат уходження до політики нових груп і громадських діячів, безпосередньо не пов'язаних ні з комуністичним режимом, ні з опором йому.

На думку А. Пахарєва, в Україні поки що правляча верхівка виступає як формальна політична еліта, відповідаючи лише окремим якісним рисам цього поняття. На сьогодні в Україні складається кілька політичних еліт у надрах об'єднань громадян [4, с. 193].

Простежуються три основні напрямки майбутньої політичної еліти: націоналістичний, ліберально-центристський і лівий.

Один із парадоксів сучасної ціннісної системи вітчизняної політичної еліти полягає у зневажливому ставленні до права (як до провідної управлінської цінності). Дію останньої тим більше відчутно тому, що внутрішнє заперечення цінності права підкріплюється й постійною наявністю подвійних стандартів відповідальності, які привчили керівників різного рівня до уникнення будь-якої реальної відповідальності перед суспільством. Звичайно, у спектрі

ціннісних орієнтацій еліти існують певні переваги, які є її професійно-поведінковою основою. Аксиомою є твердження, що найважливішим серед цих орієнтирів є сама цінність влади. Наприклад, статок можна набути випадково, але до влади прийти випадково, як правило, неможливо. Тому прагнення до влади стає сенсом життєдіяльності правлячої еліти [4, с. 200]. Видається, що у вітчизняній еліті це прагнення набуває інколи гіпертрофованого характеру. Кожна фракція еліти, наділена певними державними повноваженнями, неодмінно прагне не просто до розширення своїх компетенцій, а неодмінно до всевладдя. Сьогодні домінуючою стає проблема підвищення ефективності і цілеспрямованості в політико-управлінській діяльності української політичної еліти, її спроможності не просто самореалізуватися, але й послугуватися власному народові, державі [7, с. 52].

Найпомітніший слід у вітчизняній теорії елітизму залишили Д. Донців і В. Липинський. На думку В. Липинського, який є автором концепції “національної аристократії”, в кожній нації існує група людей, яка нею керує, очолюючи її політичні й організаційні установи. Вона створює певні культурні, моральні, політичні та цивілізаційні вартості, які потім привласнює собі ціла нація для нормальної життєдіяльності. Таку провідну групу В. Липинський й називає “національною аристократією”. Національна аристократія може реалізуватися тільки тоді, коли вона захоче створити свою державу. “... Бо без власної держави вона не матиме власної національної аристократії, а не маючи власної аристократії вона ніколи не стане нацією і лишиться на віки племенем, яке балакає на іншій мові підлягаючи державно-національній організації чужої аристократії” [10, с. 97].

У своєму фундаментальному політичному трактаті “Листи до братів-хліборобів” В. Липинський наголошує на тому, що народи, які не вміють витворити власних “панів”, тобто політичної еліти, приречені на те, щоб навіки коритися чужим [11, с. 511]. У будь-якій соціальній спільноті діють закони самозбереження і відтворення соціальної структури, функціонують відповідні механізми, які забезпечують процеси консолідації й управління. У політичних, релігійних та етно-національних спільнотах ці процеси забезпечуються механізмом просування в еліту та інститутом лідерства.

Лідер у політичній системі суспільства – це керівник держави, політичної партії, громадської організації чи громадсько-політичного руху. Політичне лідерство – це “процес взаємодії між людьми, в ході якого наділені реальною владою авторитетні люди здійснюють легітимний вплив на суспільство (чи певну його частину), котра добровільно віддає їм частину своїх політико-владних повноважень і прав” [12, с. 317]. Таке трактування політичного лідерства, по-перше, вказує на взаємозалежний характер відносин між політичними лідерами й підлеглими, що в демократичному суспільстві закономірно зумовлює контроль знизу за здійсненням владного впливу та можливість заміни політичного лідера відповідно до встановленої процедури.

“Вважається за можливе в будь-якій політичній системі, – зазначає Б. Кухта, – вирізнити певні кола влади, критерієм входження до яких є рівень

участі в реалізації влади, насамперед у прийнятті політичних рішень. У зв'язку з цим політична еліта – це те коло громадян певної політичної системи, які беруть безпосередню участь у прийнятті рішень” [10, с. 47]. Ф. Рудич розширює тлумачення терміна “політична еліта” – “це носії політико-управлінських здатностей, які використовують державну владу чи здійснюють вплив на неї завдяки відповідним психологічним, соціальним і політичним особливостям” [11, с. 513].

Поняття правлячої (державно-владної) еліти значно вужче за змістом, однак не може зводитися до кола політичних лідерів. Погоджуємося з Ф. Рудичем, який виокремлює в сучасній Україні три групи політичних лідерів. До першої належать відомі політичні діячі, які “обіймали чи обіймають високі державні посади; другу утворюють політичні лідери політичних партій і рухів, профспілок, громадсько-політичних об'єднань; третю групу складають представники регіональних політичних угруповань” [12, с. 320].

Запропоновану класифікацію доцільно доповнити відношенням політичних лідерів до здійснення державної влади в Україні й виокремити лідерів правлячих та опозиційних. Останні не входять до кола правлячої еліти. Окрім того, як слушно зауважує Б. Кухта, до еліти влади “входять безпосередньо члени всіх гілок влади, насамперед працівники виконавчих силових міністерств, оскільки саме вони безпосередньо реалізують владу, здійснюють принципи примусу, захисту й утримання панівного політичного режиму” [13, с. 164].

Отже, правляча еліта структурно включає обмежене державно-владними повноваженнями коло політичних лідерів, визнаних легітимним шляхом у ліберально-демократичних політичних режимах (або вождів чи керівників у режимах авторитарно-тоталітарних), а також державно-політичний істеблішмент (від англ. establishment – штат установи), тобто “коло політично-урядової еліти”.

У нашому суспільстві складається досить унікальна система професійного добору правлячого класу. Наприклад, якщо В. Парето стверджував, що елітарні угруповання, будучи кращим і вищим цивілізаційним досягненням суспільства, послідовно “виносяться” на поверхню, а потім послідовно заміщуються новими представниками суспільства (контрелітою) [5, с. 48], то Україна якісно змінила цей “природний” принцип циркуляції, створивши два паралельних елітарних потоки, які по черзі грають перед народом роль “влади” та “опозиції”. Інакше кажучи, на базі й у процесі первинного розподілу та накопичення капіталу в суспільстві наближені до влади кола, набувши ключових позицій у ринковій економіці, створили закритий олігархічно-корпоративний механізм формування та реалізації влади. Саме він перетворив народжену в перші роки незалежності “політику цінностей” (принаймні, сподівань) на “політику інтересів” правлячого класу.

Великою проблемою для української еліти є брак ідеології державотворення, чіткої політичної програми дій і почуття соціальної відповідальності. Цим вона і відрізняється від еліт розвинених країн світу (США, ФРН, Франції, Данії та ін.) [8, с. 64].

Політичну еліту в Україні умовно можна поділити на “стару” і “нову”. Домінуючою при цьому за кількістю, обсягом влади, повноважень є саме “стара” еліта – колишні партійні лідери, державні службовці, комсомольські працівники й активісти. Ця частина еліти і дотепер має вагомі переваги перед “молодою” елітою, тією, що лише формується, насамперед завдяки своїй теоретико-практичній підготовці, а понад усе – досвіду організаційно-господарської роботи.

Дедалі нагальнішою за такої ситуації стає необхідність поділу влади, запровадження справжнього політичного плюралізму, який сприяв би відкритому змаганням політичних еліт саме на тлі вирішення доленосних для України проблем формування державності, а не заради лише задоволення дріб’язкових політичних амбіцій. Особлива складність формування сучасної української еліти, зорієнтованої саме на позитивні державотворчі процеси, зумовлена неоднозначністю історичного минулого нашої політичної еліти. Десятиліттями українська еліта змушена була боротися проти когось, а не за щось, змушена була руйнувати, бо можливості будувати, і насамперед власну державність, вона була позбавлена.

Українське суспільство переживає глибоку політико-управлінську кризу. Україна поки що не має цілісної та ефективної політико-управлінської еліти, яка відповідала б загальнонародним інтересам, конкретно-історичним умовам, традиціям і менталітету народу; українське суспільство ще не визначилося остаточно з концептуальними засадами подальшого суспільно-політичного розвитку, що не дає можливості політичній еліті країни розробити й здійснювати ефективні політико-управлінські функції; у суспільстві діяла і діє тенденція посилення соціального напруження; склалася важка соціально-психологічна атмосфера, а це поглиблює зневіру народу до результатів політико-управлінської діяльності еліти.

На наш погляд, до пріоритетних механізмів налагодження конструктивної суб’єкт-об’єктної взаємодії політичної еліти України й системи її професійних цінностей належать раціональне збалансування суспільно-політичних інтересів; зміна парадигми сприйняття політики як такої; розуміння політики як технології; досягнення суспільно визначених цілей визначає встановлення чітких, зрозумілих кожному правил участі суспільства в управлінні державою, кардинальна зміна управлінської культури, самої філософії державного управління; розвиток соціальних механізмів “природного” виділення “кращих людей”; підвищення ефективності системи політичної освіти населення й професійної підготовки управлінських кадрів тощо.

Нова модель управління суспільним розвитком має базуватися на принципах прозорості, під яким розуміється право кожної людини знати, де й ким приймаються політичні рішення, скільки і на що витрачаються кошти держави, оскільки це є запорукою побудови відкритого, ринкового і демократичного суспільства.

Для вдосконалення управління і керованості державою необхідно покращити підготовку та відбір правлячої еліти України, поставити його на

науковий рівень, намагатися уникати негативних явищ у цьому процесі, запобігати появі випадкових осіб.

Сучасній державі потрібна власне національно забарвлена еліта, високоінтелектуальна, професійно відповідальна, глибоко патріотична, віддана власному народові, Україні. Нова модель державного управління в контексті управління сталим суспільним розвитком має базуватися на принципах прозорості, під яким розуміється право кожної людини знати, де й ким приймаються політико-управлінські рішення, скільки і на що витрачаються кошти держави, оскільки це є запорукою побудови громадянського суспільства. Для організації ефективного політико-управлінського процесу Україна гостро потребує загальногромадянської злагоди та згуртування. Вишальне значення в політико-управлінських діях політичної еліти повинні мати інтереси та потреби реальних людей, з їхніми ідеалами, прагненнями, устремліннями.

Українська еліта сьогодні недостатньо закорінена в українстві культурно, ідейно і, як наслідок, політично. Її інституціоналізація пов'язана з політичною елітаризацією суспільства, системою підготовки кадрів для нової демократичної України, теоретичного осмислення проблем, пов'язаних з формуванням якісно нового політичного лідерства і громадянського суспільства, з творенням власної моделі демократичної системи.

Перспективи подальших досліджень будуть пов'язані з визначенням механізму впливу громадянського суспільства на прийняття важливих політично-адміністративних рішень.

Література:

1. *Афонін Е.* Становлення сучасної політико-управлінської еліти суспільства / Е. Афонін, О. Крюков // Проблеми трансформації системи державного управління в умовах політичної реформи в Україні : Матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (м. Київ, 31 травня 2006 р.). – К. : Вид-во НАДУ, 2006. –

Т. 1. – 2006. – С. 159–161.

2. *Бурега В.* Суспільство в період транзиції: український контекст / В. Бурега, В. Заблоцький. – Донецьк : Дон ДАУ, 2001.

3. *Вебер М.* Покликання до політики / М. Вебер // Соціологія: Загальноісторичні аналізи. Політика ; пер. з нім. О. Погорілий. – К. : Основи, 1998. – С. 173.

4. *Кальниш Ю. Г.* Етика влади й розвиток культури державного управління в Україні / Ю. Г. Кальниш // Розвиток культурного потенціалу державних службовців в Україні : наук. пр. ; [за заг. ред. В. А. Ребкала]. – К. ; Житомир : Полісся, 2007. – С. 190–205.

5. *Крюков О.* Політико-управлінська еліта як фактор надання управлінських та соціально-психологічних послуг / О. Крюков // Якісні управлінські послуги – головна умова підвищення довіри населення до органів влади. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Magіstr”, 2006. – С. 36–51.

6. Мясников О. Смена правящих элит: “консолидация” или “вечная схватка”? / О. Мясников // Полис. – 2003. – № 1.
7. Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя, 2008. – Вип. XXIII : Політична еліта в історії України. – С. 50–61.
8. Пірен М. Роль політико-управлінської еліти в утвердженні довіри в суспільстві / М. Пірен // Соціальна психологія. – 2009. – № 3. – С. 62–69.
9. Пірен М. Соціальна відповідальність політико-управлінської еліти за умов демократизації управління в Україні (на досвіді ЄС) / М. Пірен // Вісник НАДУ. – 2010. – № 3.
10. Піча В. М. Політологія: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України / В. М. Піча, Н. М. Хома. – К. : Каравела, 1999. – 168 с.
11. Політологія : підручник // за заг. ред. проф. В. Г. Кременя, проф. М. І. Горлача. – Х. : Друк. центр “Єдиноріг”, 2006. – 640 с.
12. Політологія : Підручник для вищих навчальних закладів / за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. – К. : ВЦ “Академія”, 2005. – 528 с.
13. Політологія : навч. посіб. [для студ. вищ. закл. освіти]. – К. : Коровела ; Львів : Новий світ. – 2000, 2002. – 344 с.
14. Українське суспільство на порозі третього тисячоліття : [кол. монографія] / за ред. М. Шульги. – К. : Ін-т соціології НАН України, 1999.
15. Щекин Г. Политическая элита Украины: попытка анализа и оценки / Г. Щекин // Персонал. – 2004. – № 1.

Надійшла до редколегії 04.11.2011 р.

УДК 35-027.21:323.11:316.647.5(477)

М. Д. СИЧОВА

ТЕОРЕТИЧНИЙ КОНЦЕПТ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ МІЖЕТНІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ПОЛІЕТНІЧНОГО УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ НА ОСНОВІ МІЖЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Викладено теоретичний концепт державної програми міжетнічної інтеграції поліетнічного українського соціуму на основі міжетнічної толерантності.

Ключові слова: держава, етнонаціональна політика, інтеграція, міжетнічна толерантність.

This article contains a theoretical concept of the state program of inter-ethnic integration of multi-ethnic Ukrainian society on the basis of interethnic tolerance.

Key word: state, ethnic policy, integration, inter-ethnic tolerance.